

נעילת הסנדל

א. פסוקים

שמות פרק ג, ה

(ה) ויאמר אל תקרב ה' של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא:

דברים פרק כה, ז-י

(ז) ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי: (ח) וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה: (ט) ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו: (י) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל:

רות פרק ד, ז-י

(ז) וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל: (ח) ויאמר הגאל לבעז קנה לך וישלף נעלו: (ט) ויאמר בעז לזקנים וכל העם עדים אתם היום כי קניתי את כל אשר לאלימלך ואת כל אשר לכליון ומחלון מיד נעמי: (י) וגם את רות המאביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת מעם אחיו ומשער מקומו עדים אתם היום:

ישעיהו פרק כ, ב-ה

(ב) בעת ההיא דבר ה' ביד ישעיהו בן אמוץ לאמר לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלץ מעל רגליך ויעש פן הלה ערום ויחף: (ג) ויאמר ה' פאשר הלה עבדי ישעיהו ערום ויחף שלש שנים אות ומופת על מצרים ועל כוש: (ד) כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים וזקנים ערום ויחף וחסופי שתי ערות מצרים: (ה) וחתו ובשו מכוש מבטם ומן מצרים תפארתם:

ב. היתרי נעילת הסנדל

משנה יומא ח', א

יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובעילת הסנדל ובתשמיש המטה והמלך והכלה ירחצו את פניהם והחיה תנעול את הסנדל דברי רבי אליעזר וחכמים אוסרין:

תוספתא יומא ד (כ"י וינה)

הלכה א

יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובעילת הסנדל בתשמיש המטה אפי' באנפיליא של בגד

קטנים מותרין בכולן ואסורין בעילת הסנדל מפני מראית העין

הלכה ה

לא ינעול אדם מנעל מסומר (כ"י ערפורט - סנדל) ויטייל בתוך הבית אפי' ממטה למטה ורבן שמעון בן גמליאל מתיר

וכן היה רבן שמעון בן גמליאל¹ אומ' אם היו ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה מדיחן במים כדי שלא יטנפו כליו

חדושי הרשב"א יבמות קב, ב

וכענין זה בעצמו תניא בתוס' יומא בפ"ד דתניא התם לא ינעול אדם סנדל ויטייל בתוך הבית אפילו ממטה למטה רשב"ג מתיר וכן היה רשב"ג אומר אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה מדיחן במים כדי שלא יטנפו רגליו את בגדיו ע"כ לשון התוספתא, והגע עצמך מה ענין זה אצל לא ינעול אדם סנדל ויטייל בתוך הבית אלא ודאי דת"ק סבר דאפילו לשמור רגליו שלא יטנפם לא ינעול את הסנדל ורשב"ג סבר דלשמור רגליו ובגדיו שרי דכל לשמור מלכלוך שרי וטעמא הוא דיהיב למלתיה אמאי דקא שרי לנעול ולטייל משום דאלו נתלכלכו שרינן ליה להדיחן במים א"כ נתיר לו בתחלתו לנעול את הסנדל כדי שלא יצטרך להדיח רגליו בסופו,

תוספתא כפשוטה

ולפי פשוטו חולק רשב"ג על הת"ק וסובר שההליכה בסנדל באופן ארעי אינה מוציאה אותו מכלל יחף כשם שרחיצה לשם הגנה על כליו אינה מוציאה מכלל עינוי.

תוספתא תענית א, ו

כל אילו שאמרו אסורין בנעילת הסנדל יוצא מן הכרך נועל הגיע לכרך חולץ וכן אתה אומ' במנודה ובאבל

בבלי יומא עח, ב

החיה תנעול את הסנדל - משום צינה. אמר שמואל: אם מחמת סכנת עקרב - מותר.

רש"י יומא עח, ב

אם מחמת סכנת עקרב - מקום שיש לחוש לעקרבים מותר כל אדם לנעול

רמב"ם שביתת עשור ג'

(ח) מותר לכל אדם לנעול את הסנדל מחמת עקרב וכיוצא בה כדי שלא תשכנו. והחיה מותרת לנעול את הסנדל משום צינה כל שלשים יום, והחולה כיוצא בה, אף על פי שאין שם סכנה:

שאלות דרב אחאי פרשת וזאת הברכה שאילתא קסח

ברם צריך למי' אילו מאן דמיפנק אי נמי כייבן ליה כרעיה מי שרי ליה למיפק בגורבא א"נ מיכרך סודרא בכרעיה ומיפק אי לא אי נמי מאן דקא בעי למיעל לדוכת' דאיכא עקרבא וקא בעי לאפוקי ספרא דאורייתא אי נמי מיתן ריפתא לינוקא מי שרי ליה למיסם מסני ומיעל משום סכנת עקרב אי לא מי אמרי' טעמיה דסנדל משום עינוגא הוא דאסיר והא לא מיענג או דילמא סנדל סתמא אמר רחמנא וכל דהוא אסיר ת"ש דאמר שמואל כל מחמת סכנת עקרב מותר

העמק שאלה שאילתא קסז

אבל למדנו ישוב נכון וברור על כ"ז מלשון רבינו עצמו. דז"ל בשאי' קס"ח לענין נעה"ס משום עקרב. מי אמרינן נעה"ס משום ענוגא הוא דאסור והלא לא מיענג. למדונו רבינו דהא דמותר לצורך מצוה להכנס במקום עקרבים ויהיה מוכרח לנעול אה"ס הוא משום שאין בזה בטול מ"ע דאורייתא כיון דשלא לשום תענוג הוא לובשו. הא ודאי שאינו אסור מה"ת אלא גזירה דרבנן. דמה"ת לא אסור אלא העושה לשום תענוג וה"נ רחיצה וסיכה ומשו"ה התירו במלך דלא עבדו לשום תענוג ושרי מה"ת. משא"כ אכילה ושת' אסור בכל ענין שמשבר

¹ 'מתיר... גמליאל' - חסר בכ"י וינה, נראה כהשמטה מפני הדומות

הרעבון בדרך אכילה משו' דנ"ל מוהאבדתי את הנפש שיש בו אבידת הנפש. או בג"ש דענוי ענוי מויענך וירעיבך. אלמא דבעינן שיהא באותו יום באבידת הנפש שהוא מיעוט חלב ודם או שיהא ברעבון. וכל האוכל אפי' שלא לתענוג הרי אינו רעב ואין נפשו אובדת. אבל לשון ועיניתם דכתיב בחמש עינים לא אסרה תורה אלא התענוג שבהעדרם מיקרי ענוי וכל שאינו עוסק בתענוג ה"ז בכלל מענה נפשו שהרי אינו מתענג. מיהו מדרבנן החמירו אפי' שלא לשום תענוג והקילו במקום הצורך.

טור אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תריד

כתב בה"ג אי בעי למיזל למקרי בצבור או למאי דצריך ליומיה והוא דחיל למיעל בלא מסאנא משום עקרבא שרי למכרך מידי אכרעיה ואפיק כל צורכיה ולא נהירא דמשום סכנת עקרב מותר אפי' במנעל ממש ואפילו שלא לצורך מצוה מותר וכן לצורך מצוה מותר אפילו לנעול ממש:

בית יוסף אורח חיים סימן תריד

בעל הלכות גדולות לא התיר אלא למיזל למקרי בצבורא שהוא דבר מצוה וכן למאי דצריך ליומיה
דמסתמא צרכי מצוה הם שהרי אין מתעסקין בו בצרכי הגוף ואף גם זאת שהוא לדבר מצוה לא התיר אלא איכא סכנת עקרב ועם כל זה לא התיר אלא למיכרך מידי אכרעיה שמשמעות דבר זה דדבר שאינו מנעל יכרוך על רגלו ורבינו טען עליו דאי משום סכנת עקרב אפילו במנעל ממש מותר ולא מיבעיא לכרכו על רגלו שלא כדרך נעילה אלא אפילו לנעלו ממש מותר ואפילו שלא לצורך מצוה וטעמו מדאמר (עח:): שמואל אם מחמת סכנת עקרב מותר ומדאמר סתם מותר משמע לרבינו דאפילו לנעול מנעל כדרכו מותר וכן משמע מפירוש רש"י וכן כתב הרמב"ם (שם) ומשמע ודאי דאפילו שלא לצורך מצוה שרי שמואל מדתלה בסכנת עקרב ואף על גב דפשטא דמילתא משמע כדברי רבינו יש ליישב דברי בעל הלכות גדולות שהוא סובר דכיון דלא התירו לו לנעול אלא משום סכנת עקרב כל היכא דמידחי סכנת עקרב לא שרינן ליה טפי וכיון דבכריכת מידי אכרעיה מידחי סכנת עקרב בלא נעילה ממש לא שרינן ליה אלא כריכת מידי אכרעיה בלחוד ועל האי כריכה קאמר שמואל מותר לנעול ולמאי דצריך ליומיה דקאמר בעל הלכות גדולות היינו לומר דאינו לצורך מצוה ממש דבין לצורך מצוה בין שלא לצורך מצוה שרי בכהאי גוונא דוקא ולא נעילה ממש לדעתנו ז"ל ודברים של טעם הם. **ולענין הלכה כיון דהרמב"ם ורש"י מסכימים לדעת אחת הכי נקיטין**

בבלי יומא עז, א

ואי בעית אימא: רחיצה דאיכרי ענוי מנא לן - מהכא, דכתיב +מלכים א' ב'+ ולאביתר הכהן אמר המלך ענתת לך על שדיך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת [את] ארון ה' לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי וכתוב ביה בדוד +שמואל ב' יז+ כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר. רעב - מלחם וצמא - ממים.

עיף ממאי - לאו מרחיצה? -

ודילמא מנעילת הסנדל? -

אלא אמר רבי יצחק: מהכא, +משלי כה+ מים קרים על נפש עיפה. -

ודילמא משתיה? - מי כתיב בנפש עיפה על נפש עיפה כתיב.

ונעילת הסנדל מנא לן?

דכתיב +שמואל ב' טו+ ודוד עלה במעלה הזיתים עלה ובוכה וראש לו חפוי (והלך) +מסורת הש"ס: [והוא הולך] + יחף.

יחף ממאי - לאו מנעילת הסנדל? -

ודילמא מסוסיא ומרטקא! -

אלא אמר רב נחמן בר יצחק: מהכא +ישעיהו כ+ לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלץ מעל רגלך וכתוב

+ישעיהו כ+ ויעש כן הלך ערום ויחף.

יחף ממאי? - לאו מנעילת הסנדל? -

ואימא במנעלים המטולאים. דאי לא תימא הכי ערום ערום ממש? אלא - בבגדים בלויים, הכא נמי - במנעלים המטולאים.
אלא אמר רב נחמן בר יצחק: מהכא +ירמיהו ב+ מנעי רגלך מיחף וגרונוך מצמאה - מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבא רגלך לידי יחוף. מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונוך לידי צמאה.

ג. הגדרת נעל

בבלי יומא עח, א

ותו קא מבעיא להו: מהו לצאת בסנדל של (עח, ב) שעם ביום הכפורים.
עמד רבי יצחק בר נחמני על רגליו ואמר: אני ראיתי את רבי יהושע בן לוי שיצא בסנדל של שעם ביום הכפורים, ואמינא ליה: בתענית צבור מאי? - אמר לי: לא שנא.
אמר רבה בר בר חנה: אני ראיתי את רבי אלעזר דמן ננוה שיצא בסנדל של שעם בתענית צבור, ואמינא ליה: ביום הכפורים מאי? אמר לי: לא שנא.
רב יהודה נפיק בדהיטני, אביי נפיק בדהוצי, רבא נפיק (בדיבלי) +מסורת הש"ס: [בדיקולי]+, רבה בר רב הונא כריך סודרא אכרעיה ונפיק.
מתיב רמי בר חמא: הקיטע יוצא בקב שלו, דברי רבי מאיר. ורבי יוסי אוסר. ותני עלה: ושין שאסור לצאת בו ביום הכפורים!
אמר אביי: התם דאית ביה כתייתין, ומשום תענוג.
אמר ליה רבא: ואי לאו מנא הוא - כתייתין משוי ליה מנא?
ועוד: כל תענוג דלאו מנעל הוא, ביום הכפורים מי אסור? והא רבה בר רב הונא הוה כריך סודרא אכרעיה ונפיק.
ועוד: מדקתני סיפא אם יש לו בית קבול כתייתין טמא, מכלל דרישא לאו בדאית ליה כתייתין עסקינן!
אלא אמר רבא: לעולם דכולי עלמא מנעל הוא, ובשבת בהא פליגי; מר סבר: גזרינן דילמא משתמיט ואתי לאתויי ארבע אמות, ומר סבר: לא גזרינן.

משנה שבת ו, ח

הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר"מ ורבי יוסי אוסר
ואם יש לו בית קיבול כתותים טמא

יבמות קא, א - המשנה

חלצה במנעל - חליצתה כשרה, באנפיליא - חליצתה פסולה

בבלי יבמות קב, ב

אמר רב יהודה אמר רב: סנדל התפור בפשתן - אין חולצין בו, שנאמר: +יחזקאל ט"ז+ ואנעלך תחש.
ואימא: תחש אין, מידי אחרינא לא!
נעל, נעל - ריבה.
אי נעל נעל ריבה, אפי' כל מילי נמי!
אם כן, תחש מאי אהני ליה.
בעא מיניה רבי אלעזר מרב: הוא של עור ותריסותיו של שער, מהו?
אמר ליה: מי לא קרינן ביה ואנעלך תחש?
אי הכי, כולו של שער נמי!
ההוא קרקא מקרי.

...

ובאנפיליא - חליצתה פסולה כו'.

למימרא, דאנפיליא לאו מנעל הוא, ותנן נמי: אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא באנפיליא, ואין צריך לומר במנעל וסנדל, לפי שאין נכנסין במנעל וסנדל לעזרה; ורמינהו: אחד מנעל וסנדל ואנפיליא, לא יטייל בהן לא מבית לבית ולא ממטה למטה!

אמר אביי: דאית ביה כתיית, ומשום תענוג.

אמר ליה רבא: ומשום תענוג בלא מנעל ביום הכפורים מי אסירי? והא רבה בר רב הונא כריך סודרא אכרעיה ונפיק!

אלא אמר רבא, לא קשיא: כאן באנפיליא של עור, כאן באנפיליא של בגד.

ה"נ מסתברא, דאי לא תימא הכי, קשיא יום הכפורים איום הכפורים! דתניא: לא יטייל אדם בקורדקיסין בתוך ביתו, אבל מטייל הוא באנפילין בתוך ביתו! אלא לאו ש"מ: כאן באנפיליא של עור, כאן באנפיליא של בגד, ש"מ.

תניא כוותיה דרבא: חלצה במנעל הנפרם שחופה את רוב הרגל, בסנדל הנפחת שמקבל את רוב הרגל, בסנדל של שעם ושל סיב, בקב הקיטע, במוק, בסמיכת הרגלים, באנפיליא של עור, והחולצת מן הגדול (קג, א) בין עומד בין יושב בין מוטה, והחולצת מן הסומא - חליצתה כשרה; אבל במנעל הנפרם שאין חופה את רוב הרגל, בסנדל הנפחת שאינו מקבל את רוב הרגל, ובסמיכת הידים, ובאנפיליא של בגד, וחולצת מן הקטן - חליצתה פסולה.

קב הקיטע - מני? רבי מאיר היא, דתנן: הקיטע יוצא בקב שלו, דברי רבי מאיר, ר' יוסי אוסר; באנפיליא של בגד - אתאן לרבנן!

אמר אביי: מדסיפא רבנן, רישא נמי רבנן, ורישא במחופה עור.

אמר ליה רבא: אבל אין מחופה עור מאי? פסול, אי הכי, אדתני סיפא באנפיליא של בגד, ליפלוג בדידה: בד"א - במחופה עור, אבל אין מחופה עור - פסול!

אלא אמר רבא: מדרישא רבי מאיר, סיפא נמי רבי מאיר, האי מגין והאי לא מגין.

בבלי שבת סו, א

ורבי יוסי אוסר. ואם יש לו בית קיבול כתייתן - טמא.

...

גמרא.

אמר ליה רבא לרב נחמן: היכי תנן? אמר ליה: לא ידענא.

הילכתא מאי? - אמר ליה: לא ידענא.

איתמר, אמר שמואל: אין הקיטע. וכן אמר רב הונא: אין הקיטע. אמר רב יוסף: הואיל ואמר שמואל אין הקיטע, ואמר רב הונא אין הקיטע - אנן נמי ניתני אין הקיטע.

מתקיף לה רבא בר שירא: לא שמיע להו הא דמתני ליה רב חנן בר רבא לחייל בר רב קמיה דרב בקיטונא דבי רב: אין הקיטע יוצא בקב שלו, דברי רבי מאיר ורבי יוסי מתיר ומחוי ליה רב: איפוך. אמר רב נחמן בר יצחק: וסימנא סמך סמך.

ואף שמואל הדר ביה, דתנן: חלצה בסנדל שאינו שלו, בסנדל של עץ, או של שמאל בימין - חליצה כשרה. ואמרין: מאן תנא? אמר שמואל: רבי מאיר היא, דתנן: הקיטע יוצא בקב שלו, דברי רבי מאיר, רבי יוסי אוסר. ואף רב הונא הדר ביה, דתניא: סנדל של סידין - טמא מדרס, ואשה חולצת בו, ויוצאין בו בשבת, דברי רבי עקיבא. ולא הודו לו. והתניא: הודו לו! אמר רב הונא: מאן הודו לו - רבי מאיר, ומאן לא הודו לו - רבי יוסי. (אמר רב יוסף) +מסורת הש"ס: [רב יוסף אמר] + מאן לא הודו לו - רבי יוחנן בן נורי, דתנן: כורת של קש ושפופרת של קנים - רבי עקיבא מטמא, ורבי יוחנן בן נורי מטהר.

אמר מר: סנדל של סידין - טמא מדרס. הא לאו להילוכא עבדי! אמר רב אחא בר רב עולא: שכן הסייד מטייל בו, עד שמגיע לביתו.

רש"י מסכת יומא דף עח עמוד ב

מנעל הוא - הלכך ביום הכפורים אוסר, אבל דהיטני ודהוצא לאו מנעל נינהו.

רי"ף מסכת יומא דף ב עמוד א

איבעיא להו מהו לצאת בסנדל [דף ע"ח ע"ב] של שעם ביוה"כ עמד רבי יצחק בר נחמני על רגליו ואמר אני ראיתי את רבי יהושע בן לוי שיצא בסנדל של שעם ביוה"כ אמינא ליה בתענית צבור מאי אמר לי לא שנא אמר רבה בר בר חנה אני ראיתי את ר"א שיצא בסנדל של שעם בתענית צבור אמינא ליה ביוה"כ מאי אמר לי לא שנא רב יהודה נפיק בדהיטני אביי נפיק בדהוצי רבא נפיק בדיבלי רבה בר רב הונא הוה כריך סודרא אכרעיה ונפיק:

ר"ן (על הרי"ף) יומא ב, א

הלכך בכל מנעל שאינו של עור יוצאין בו ביוה"כ זהו דעת הרב אלפסי ז"ל והר"ז הלוי ז"ל חולק בדבר משום דבגמרא אקשינן מדתנן הקטע יוצא בקב שלו דקסבר מנעל הוא ורבי יוסי אוסר משום דלאו מנעל הוא והוי משוי דתני עלה ושויין שאסור בו ביוה"כ כלומר אפילו רבי יוסי דאסר בשבת דאלמא סבירא ליה דלאו מנעל הוא מודה שאסור לצאת בו ביוה"כ אלמא דכל מידי דמגין אסור ומסקי דכ"ע מנעל הוא אלמא סלקא שמעתין דכל מידי דמגין מנעל מיקרי אף על פי שאינו מעור זהו דעת הר"ז הלוי ז"ל וכבר פירשתי השמועה כולה בחדושי ע"פ דרכו של הרב אלפסי ז"ל ואין כאן מקום להאריך אלא נקוט האי כללא בידך שרש"י ז"ל סובר של עץ מנעל מיקרי ואין יוצאין בו ביה"כ אבל מיני אחריני לאו מנעל נינהו ויוצאין בהן. והר"ז הלוי ז"ל סובר דכולהו מנעל נינהו ואסירי והרב אלפסי ז"ל סובר דכל מנעל שאינו מעור לא מיקרי מנעל:

ומיהו איכא למידק דנהי דמידי דלא הוי מנעל ליכא למיחש ביה משום נעילת סנדל אכתי היכי נפקי ביה הני רבנן דכיון דלא הוי מנעל משוי הוא ואסור לצאת בו וקי"ל דיש עירוב והוצאה ביוה"כ כדאיתא במס' כריתות בפ' אמרו לו (דף יד א) והרמב"ן ז"ל החמיר הרבה בקושיא זו במסכת שבת ואמר דנפקי לאו דוקא אלא בתוך ביתם בלבד הוי נועלין אותם ואינו במשמע כן ועוד שמנהגן של ישראל שיוצאין במינין הללו ואפי' ברה"ר אבל לדידי לא קשיא דכי אמרינן דמידי דלאו מנעל הוי משוי ואסור לצאת בו ה"מ בשבת דכיון דמנעל מותר בו כל מידי דלא ה"ל מנעל ה"ל משוי ואסור לצאת בו אבל ביוה"כ שהמנעל אסור ודרכן של בני אדם לצאת באותן המינין לא הוו משוי אלא כמנעל הוו להווא יומא ולא דמו לקב הקטע משום דנהי דקטע דרכו לצאת בקב אינשי אחריני לאו אורחייהו בהכי אבל ביוה"כ כיון דכולי אורחייהו בהני סנדלי לאו משוי נינהו:

ואיכא מ"ד דנהי דבכל הני יוצאין ביוה"כ ה"מ בשאין דומין למנעל בצורתן אבל במנעל גמור אף על פי שהוא של בגד כגון אנפליא בתוך ביתו בלבד הוא שמטייל בו אבל לצאת בו אסור ודייק לה מדתני בפ' מצות חליצה (ד' קב ב) אחד מנעל ואחד סנדל ואנפליא לא יטייל בהן לא מבית לבית ולא ממטה למטה ופרכינן עלה מההיא דתניא לא יטייל אדם בקורדקיסין בתוך ביתו אבל מטייל הוא באנפליא בתוך ביתו ומשני לא קשיא כאן באנפליא של בגד כאן באנפליא של עור ומדקאמר אבל מטייל הוא באנפליא בתוך ביתו משמע דוקא בתוך ביתו אבל לצאת באנפליא של בגד אסור ומסתייע' נמי מדתניא בתוספתא יוה"כ אסור באכילה [ובשתיה] וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה ואפי' באנפליא של בגד ואיכא מאן דפליג ואמר דהווא דפרק מצות חליצה לאו ראייה היא דמשום דתנא לא יטייל אדם בקורדקיסין בתוך ביתו לאשמועינן דאפילו בתוך ביתו אסור תנא נמי אבל מטייל באנפליא בתוך ביתו אבל אין הכי נמי דבאנפליא אפילו ברה"ר שרי וה"נ מוכח בירושלמי דגרסינן התם אית תנויי תני יוצאין באנפליא ביוה"כ ואית תנויי אין יוצאין א"ר חסדא מ"ד יוצאין בשל בגד ומ"ד אין יוצאין בשל עור ומדקתני סתמא יוצאין משמע דאפילו לרה"ר:

רמב"ם שביבת עשור ג'

(ז) אסור לנעול מנעל וסנדל אפילו ברגלו אחת. ומותר לצאת בסנדל של שעם ושל גומא וכיוצא בהן. וכורך אדם בגד על רגליו ויוצא בו, שהרי קושי הארץ מגיע לרגלו, ומרגיש שהוא יחף. התינוקות, אף על פי שהם מותרין באכילה ושתייה ורחיצה וסיכה, מונעין אותן ממנעל וסנדל:
(ח) מותר לכל אדם לנעול את הסנדל מחמת עקרב וכיוצא בה כדי שלא תשכנו. והחיה מותרת לנעול את הסנדל משום צינה כל שלשים יום, והחולה כיוצא בה, אף על פי שאין שם סכנה:

המאור הקטן מסכת יומא דף ב עמוד א

וסנדל של שעם נראה מהלכות הרי"ף שמותר לצאת בו בתענית צבור וביום הכפורים ולא כן נראה מעיקר הגמרא דמסקנא דשמעתין אמר רבא דכ"ע מנעל הוא ובשבת בהא הוא דפליגי ר' יוסי סבר גזרינן דילמא משתמיט ואתי לאיתויה ורבי מאיר סבר לא גזרינן והיה דגרסינן במסכת שבת בפ' במה אשה יוצאה ואף שמואל הדר ביה דתנן חלצה בסנדל שאינו שלו בסנדל של עץ בשל שמאל בימין חליצתה כשרה מאן תנא אמר שמואל רבי מאיר היא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר ור' יוסי אוסר ואיתא נמי בפרק מצות חליצה לא קשיא עליה דרבא משום דאמוראי נינהו ולא רמינן אמורא על חבריה והיה דאמר רבא בפרק מצות חליצה מדרישא רבי מאיר סיפא נמי רבי מאיר אלא האי מגין והאי לא מגין לטעמייהו דהנך רבנן קאמר ולא לטעמא דנפשיה דהוה סבירא להו לרבנן קמאי כשמואל דאמר דר' מאיר ור' יוסי במנעל ולא מנעל פליגי וכיון דאסקה רבא הכא דכ"ע מנעל הוא לא איצטריכין לאוקומה לההיא כר"מ ונקיטין לחומרא לגבי חליצה לא הוי מנעל אלא במחופה עור דגמרי' לה מדכתיב ואנעלך תחש ולגבי תענית צבור ויום הכפורים לא שרינן למיפק בסנדל של שעם לכתחילה ולא סמכינן אסדהותיה דר' יצחק בר נחמני דאמר אני ראיתי את ריב"ל שיצא בסנדל של שעם ביום הכפורים ולא אסדהותיה דרבה בר בר חנה שהתיר כן בתענית צבור משום דמסקנא דשמעתא אמר רבא דכולי עלמא מנעל הוא ודרבא עדיפא דבתרא הוא אבל מכרך סודרא אכרעיה הא ודאי תענוג בעלמא ולא מנעל ומותר לכתחילה דהא ליכא מאן דפליגי עליה.

כתוב שם לראב"ד מסכת יומא דף ב עמוד א

אמר אברהם: ומה יעשה בדרבא דנפיק בדכולי עלמא כל הני לאו מנעל הוא, אלא על כרחך לא סבירא לן כי היא דתני עלה: הכל מודים שאסור לצאת בו ביום הכפורים. רמי בר חמא הוא דתני לה, ולא סמכינן עלה דהא כולהו אמוראי לא בשבת (דף סה ב) ולא ביבמות (דף קג א) לא חשו לה כלל דכולהו אמרי דבמנעל ולא מנעל פליגי, ולא קשיא להו האי מתניתא אלמא משבשתא ולא סמכינן עלה. ורבא לטעמיה דרמי בר חמא הוא דמוקים פלוגתיהו הכא, וקשיא דרמי בר חמא לא מיתרצא למאי דתני איהו: ושויין שאסור וכו'.

מלחמת ה' מסכת יומא דף ב עמוד א

אמר הכותב והרי כריסה בין שניה דרבא גופיה נפיק בדיבלי שהוא סנדל של קש דומיא דשעם וא"כ היאך אמר דכ"ע מנעל הוא ואסור לצאת בו ביוה"כ ולא מצית למימר חדא מינייהו רבה אמרה דבתר אביי חשיב ליה בתרוייהו וע"כ רבא הוא והיה דפרק מצות חליצה דאמר רבא מדריש' ר"מ ה"נ משמע דפליגי רבנן עליה וסברי לאו מנעל הוא וכל היכא דלא אשכחן בגמרא הכי לא אמרינן לדבריו קאמר וליה לא ס"ל ועוד אי הא דאמרינן לעולם מנעל הוא גבי איסור יוה"כ קאמרי' דאף בשל שעם אסור לא הל"ל ובשבת בהא הוא פליגי וכו' דהא מעיקרא לאו שבת ק"ל דאתינן לתרוצה השתא דמעיקרא אסורא דיו"כ הוינן ובשבת לא קשיא ליה כלל ודילמא רמי בר בר חמא גופיה בטעמיה דשבת משום גזירה תפיס ליה כרבא אלא ודאי משמע דרבא לפרוקי קא אתי ולא לאוקומי קושיא כדאיתא תדע דקא פרכיה רבא לאביי בתענוג דלאו מנעל ממעשה דרבה בר רב הונא דנפיק בסודרא ואי רבא למיסר הני סנדלי דרבנן קא אתי פריך מעובדא דרבה בר רב הונא למדחי עובדי דריב"ל ור"י ורבנן קשיאי וסדהותיה דר"י בר נחמני אלא ודאי לתרוצינהו ולאוקמי עובדי דרבנן כולהו אליבא דהלכתא קאתי ועוד דקי"ל לענין חליצה דמנעל של עור בעיא ובמנעל אחר חליצתה פסולה אלמא לא מיקרי מנעל

אלא הכי פירושא דשמעתא מהו לצאת בסנדל של שעם מי אמרינן כיון דודאי לאו מנעל הוא שרי או דילמא ביוה"כ כל שהוא נעילה אסור ופשטינן דמותר ומותיב רמי בר חמא הקטע יוצא וכו' ור"י אוסר אלמא לאו מנעל הוא ואעפ"כ מודה שאסור לצאת בו ביוה"כ כדקתני עלה דההיא אף מנעל של שעם ושל מינים הללו אסור לצאת בהן ואף על פי שאינן מנעל ואמר אביי התם משום תענוג של כתיבתין ואמר ליה רבא וכי תענוג דלאו מנעל כלל אלא של בגד נמי אסור והא רבא נפיק בסודרא דאיכא ודאי תענוג ואעפ"כ מותר כיון דלאו מגין כמנעל אלא תענוג בעלמא הוא אלא אמר רבא לעולם מנעל הוא כלומר ר"י כר"מ ס"ל דאמר מנעל הוא ומש"ה אסור לצאת בו ביוה"כ וגבי שבת בגזירה בעלמא פליגי וכיון שכן לרבנן דאמרי לאו מנעל הוא ביוה"כ מותר שלא אסרו אלא מנעל וסנדל והא דאמר רבא במס' יבמות מדרישא רבי מאיר סיפא נמי ר' מאיר לאו לאפוקי מדר"י דלר"י נמי מנעל הוא אלא לאפוקי מרבנן דפליגי עלייהו גבי חליצה ושאר מילי תדע דהא לאו מדר"י

אלא מדרבנן דמנ"ל דפליגי רבנן עלייהו מדתניא סנדל של סיידין טמא מדרס ואשה חולצת בו ויוצאין בו בשבת דברי ר"ע ולא הודו לו כדאיתא בפ' במה אשה וברייתא היא ששנויה במסכת עדיות וקתני סנדל של עץ ושל סיידין טמא מדרס ואשה חולצת בו ויוצאין בו בשבת ולא הודו לו אלמא רבנן פליגי עליה בין בשל עץ בין בשל סיידין לומר שהן פסולין לחליצה וראיה לדברי הא דאמר' התם אר"ה מאן לא הודו לו ר"י רבא אמר מאן לא הודה לו ר"י בן נורי כדתנן כוורת הקש ושפופרת הקש ר"ע מטמא וריב"ן מטהר אלמא רבא נאדי מטעמיה דר"ה משום דקסבר שר"י הודה לו דקסבר מנעל הוא לחולצן בו כדאמר רבא הכא

ורש"י ז"ל מפרש לעולם מנעל הוא דעץ מש"ה אסור ביוה"כ ודהיטני ודיבלי דאינון מיני קש לאו מנעל הוא ועולה כפי מה שכתבנו בדרך הסוגיא אבל הוקשה לי על פירושו דתניא התם בפ' מצות חליצה חלצה במנעל של שעם ושל סיב ושל עץ חליצתה כשירה ואוקימנא כר"מ אלמא כשם שהמנעל של עץ לר"מ מנעל הוא כך של שעם וסיב מנעל הוא ולא קשיא היא דהיא פלוגתא דר"ע וריב"ן פליגי בקש אי הוי כעץ ור"מ כר"ע דאמר של קש הוי כשל עץ וא"כ לדר"מ הוא דאמר של שעם ושל סיב כשל עץ אבל ר"י לא הודה לו אלא בשל עץ אבל של שעם ושל סיב אינו מנעל ואפילו שר"י נמי הכי ס"ל דשל קש כשל עץ דר"מ ור"י כולהו אליבא דר"ע אמרי מיהו אנן כריב"ן ס"ל דאמר קש לא הוי כשל עץ ולא כלי הוא כלל ומש"ה נפקי רבנן בשל שעם ומיני קש הללו כדתניא סנדל של סיידין טמא מדרס ואשה חולצת בו דר"ע ולא הודו לו והא תנן הודו לו ואוקימנא הודו לו ר"מ לא הודו לו ריב"ן שמטהר בכלי קש דלאו עץ הוא וסנדל של סיידין נמי של קש הוא וכן הוא בירושלמי וכן פי' ר"ש ז"ל במס' שבת ולא הודו לו על של סיידין בלבד והרי עכשיו לפי הדרך הזו לא מצינו מחלוקת בשל עץ דר"מ ור"י תרווייהו משווי ליה סנדל ולא אשכחן תנא דפליגי עליה אבל של שעם וכל מיני קש מחלוקת ריב"ן

ומיהו התם ביבמות אמר רב מנעל התפור בפשתן אין חולצין בו כדכתיב ואנעלך תחש ותנן נמי חלצה בסנדל של עץ חליצתה כשרה ואוקימנא בגמ' כר"מ א"נ במחופה עור אלמא סנדל של עץ לאו סנדל הוא ואם באנו לדחות את כולם ולומר אמוראי סברי דר"מ ור"י במנעל ולא מנעל פליגי והלכה כר"י ורבא פליגי אכולהו ואמר דעץ מנעל הוא א"כ למה פסקו רבינו והגאונים כמותם אולי חששו להם לענין חליצה להחמיר

ושוב מצאתי ראיה דשעם וקש דינם כשל עץ דתניא בפרק קמא דסוכה מחצלת של שיפה ושל גמי גדולה מסכין בה קטנה אין מסכין בה מפני שעשויה למדרס ומקבלת טומאה והתם מחצלת של שעם ושל קש ושל שיפה מטמאין טמא מת וכולה סוגיא מטמא בכלים של שעם ושיפה טמא מדרס ריב"ן ואמוראי בתראי סברי הכי דתניא אמר רבי כשירדתי לגולה מצאתי זקן אחד ואמר לי מסכין בבדיא וכשבאתי אצל אחי אבא הודה לדברי ואמר עולא והוא דלית ליה גנפא ואר"ח הני בודייטא דמחוזא אלמלא קיר שלהם מסכין בהם הרי כולם מוסכמים במיני קש שמקבלים טומאה הראויה להם אם מדרס מדרס אם טמא מת טמא מת דהוה ככלי עץ שלא לחוש לדברי ריב"ן דמטהר להו בין מן המדרס בין מן המת כדאיתא בפרק כירה הא אין עליך לדון אלא כלשונו הראשון שכתבנו דבין עץ בין קש לאו מנעל הוא לרבנן כדפרישית מ"מ אין ספק בשל שעם ומיני קש שיוצאין בהם ביוה"כ דרבא גופיה נפיק בהו וכ"כ כל הגאונים ובעל הלכות ורב אחא וכן הסכים הרב ר"י בן גיא ז"ל:

חידושי הרשב"א מסכת יבמות דף קב עמוד ב

מדקתני בברייתא אבל מטייל הוא באנפליא בתוך ביתו ואוקימנא באנפליא של בגד משמע דאפי' באנפליא של בגד אסור לצאת ביוה"כ בחוץ ולא התירו לו אלא טיול בתוך ביתו, וה"נ משמע בתוספתא יומא פ"ד דתניא התם יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה ואפילו באנפליא של בגד וכן ראיתי משמו של הרמב"ן נר"ו במס' יומא,

ותמיהא לי דהא במתני' של מסכת יומא סנדל תנן ואפילו הכי סנדל של שעם מותר לצאת בו ור' יהושע בן לוי נפיק ביה וקי"ל כותי' וכדפסק רבי אלפסי ז"ל ועיקר וא"כ מאי שנא אנפליא של בגד אי משום צורתו אף סנדל של שעם נאסור משום צורתו שלא נאסר יותר צורת המנעל מצורת הסנדל שנאסר במשנתנו, וגרסינן נמי בירושלמי בהדיא יוצאין באנפליא של בגד ומדקאמר יוצאין ולא קאמר מטיילין אלמא אפילו לצאת בחוץ שרי, והא דקתני בברייתא מטייל הוא באנפליא בתוך ביתו לאו דוקא אלא אגב רישא נקט ליה דקתני לא יטייל אדם בקורדקיסין בתוך ביתו ואידי דתנא רישא בתוך ביתו תנא סיפא נמי בתוך ביתו ולא דוקא אלא אפילו בחוץ,

א"נ עצה הוא דקמ"ל והכי קאמר מי שרוצה לטייל בתוך ביתו במקום שחושש שלא יטנפו רגליו כגון לבית המים או לאשפה שבבית ולישנא מעליא נקט אף על פי שזה עראי בעלמא ועוד שעושה לשמור רגליו שלא יטנפו אפ"ה לא יטייל בקורדקסין אלא אם צריך הוא לטייל בתוך ביתו יטייל באנפליא של בגד, וכענין זה בעצמו תניא בתוס' יומא בפ"ד דתניא התם לא ינעול אדם סנדל ויטייל בתוך הבית אפילו ממטה למטה רשב"ג מתיר וכן היה רשב"ג אומר אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה מדיחן במים כדי שלא יטנפו רגליו את בגדיו ע"כ לשון התוספתא, והגע עצמך מה ענין זה אצל לא ינעול אדם סנדל ויטייל בתוך הבית אלא ודאי דת"ק סבר דאפילו לשמור רגליו שלא יטנפו לא ינעול את הסנדל ורשב"ג סבר דלשמור רגליו ובגדיו שרי דכל לשמור מלכלוך שרי וטעמא הוא דיהיב למלתיה אמאי דקא שרי לנעול ולטייל משום דאלו נתלכלכו שרינן ליה להדיחן במים א"כ נתיר לו בתחלתו לנעול את הסנדל כדי שלא יצטרך להדיח רגליו בסופו, גם הרמב"ן נר"ו מודה דאי להקביל פני רבו או מי שגדול ממנו בחכמה או שהוא איסטניס מותר לצאת בו ויליף לה מדגרסינן בירושלמי ר' שמואל בר נחמן סליק לגביה דרבי יהושע בן לוי בלילי תעניתא נפיק לגביה לבוש סוליסי' אמר ליה מהו כן א"ל איסטניס אני חד תלמיד דרבי מונא הורי לחד מן קרבוני דנשיא למלבש סולסיה אמר ליה ר' מונא מאי כן מן הדא דריב"ל, אסטניס הוה, ע"כ, ולי לא נ"ל מכאן ראי' לא לאסור אנפליא של בגד למי שאינו איסטניס ולא להתיר מי שרוצה לילך להקביל פני רבו, דאי להקביל פני רבו ל"ש אנפליא של בגד ולא שנא מנעל וסנדל בכלהו שרי בשאינו יכול לילך זולת כן כדשרינן לעבור במים עד צוארו ואינו חושש, וכאן לא רבי שמואל בר נחמן הוא דנפיק לגביה בסוליסיה אלא רבי יהושע בן לוי הוא דנפק לאנפיה דר' שמואל בר נחמן כשראהו בא אצלו והיינו דא"ל רבי מונא להווא תלמידא אילימא מדרבי יהושע ולא אמר דרבי שמואל, וסוליסא לאו היינו אנפליא אלא נעל בלא עקב וכדאמרין לקמן נעל פרט לסוליס שאין לו עקב אלמא נעל הוא של עור אלא שאין לו עקב, והיינו דקא מתמה רבי שמואל בר נחמן עליה דריב"ל וא"ל איסטניס אנא כלומר מצונן וצריך אני לכך מחמת הסכנה וכמו שהתיר רבי אליעזר נעילת הסנדל לחיה דטעמא משום סכנת צנה כדאיתא התם, והיינו דקא אקשי ליה רבי מונא להווא תלמידא דאורי לקרוביה דנשיא למיפק בסוליסא שהיה סבור דכיון דאין לו עקב שאין לו תורת מנעל ויהא מותר והיה סבור ללמוד כן מהווא מעשה דריב"ל ואמר ליה רבי מונא דלא כמו שהוא סבור, דכיון שהוא של עור אסור כמנעל אלא טעמיה דריב"ל משום דאיסטניס הוה ולעולם באנפליא של בגד שריא ואפילו לצאת בו בשוק, ותוספתא יומא דקתני דאפילו באנפליא של בגד דלמא לא גרסינן של בגד אלא באנפליא סתם והיינו ברייתא דאיתתין בשמעתין, וה"נ משמע בירושלמי דגרסינן התם תני חדא יוצאין באנפליא ותניא אידך אין יוצאין באנפליא ומשני לא קשיא כאן באנפליא של עור כאן באנפליא של בגד ואי באנפליא של בגד אסור לצאת בו ליפלוג וליתני בדידה ולימא הא לטייל בו בתוך ביתו הא לצאת בו בחוץ, ואם תאמר משום דבתרוייהו קתני יוצאין, מ"מ יוצאין טפי משמע יוצאין לחוץ מטיוול בבית, ואפילו תאמר דגרסינן ליה, כיון דלא רמינן לה ביבמות ומשנינן לה וכן נמי לא הזכרה בגמרא ביומא ש"מ לא נשנית בבית המדרש ולא קי"ל כותה ולא שבקינן מאי דאיתא בירושלמי בהדיא ומשמע נמי דגמרא דריב"ל דנפיק בסנדל של שעם ולא חייש לצורת נעל אלא לנעל דוקא ותפסינן ברייתא דלא ידעין אי איתניא בבי מדרשא או לא, כנ"ל.

בית הבחירה למאירי מסכת יבמות דף קב עמוד ב

יש דברים בסוגיא זו שהם מבולבלים ביד מפרשים ופסקים שבה חלוקים בידיהם ומתוך כך אני צריך להעריך בהם דרך קצרה כדי לברר בה את שיטתנו והוא שהקשו על מה שביארנו במשנתנו שאנפליא אינה קרויה מנעל ממה שאמרו ביום הכפורים שלא יטייל אדם במנעל וסנדל ואנפליא אפילו מבית לבית ואפילו ממטה למטה וקס"ד משום דהווא לה נעילת הסנדל ואלמא דאנפליא מנעל הוא ואי משום תענוג והרי כל שאינו מנעל אף תענוג שבו מותר דהא רבה כריך סודרא ונפיק ואוקמה רבא באנפליא של עור וכדקאמר נמי לא יטייל אדם בקורדקסין בתוך ביתו והם מנעלים דקים שנועלים לפנים מן העבים אבל בשל בגד מותר וכדקאמר אבל מטייל הוא באנפליא בתוך ביתו ונמצא דאנפלייא של בגד לאו מנעל הוא ומטייל בהם ביום הכפורים ובחליצה אינה חליצה וכדאיתא בפרק כל הגט ובשל עור אסורים ביום הכפורים וכשרים לחליצה כל שקשריהן למטה מן הארכובה וכן כתובה גאוני ספרד ולענין יום הכפורים מיהא דאפילו באנפליא של בגד קאמר דוקא בביתו ומשמע דברשות הרבים מיהא אסור והוא הדין לחצר שאינה מעורבת וכן שבתוספתא דיומא אמרו בהדיא בפרק רביעי שיום הכפורים אסור בנעילת הסנדל ואפילו באנפליא של בגד יש לתמוה דהא רבה כריך סודרא ונפיק ותירצו בה גאוני ספרד דהתם סודרא לא דמי למנעל וליכא מראית העין אבל אנפליא צורתו כמנעל ואיכא מראית העין

ואין נראה כן שהרי סנדל אסור ביום הכפורים ובסנדל של שעם התירו לצאת

ויש מתרצים שכל שאינו מנעל ולובשו ברגל משאוי הוא ואסורים ברשות הרבים ובחצר שאינה מעורבת ביום הכפורים וכל שכן בשבת אבל כריכת סודרא במקום בתי שוקים הם שמותרין ואין בו משאוי ואף זו תקבל תשובתה מסנדל של שעם

אלא שעיקר הדברים שכל שהוא דרך מלבוש ואין בו חשש דילמא שליף מותר ואנפיליא מותר לצאת בה ברשות הרבים והאי דקאמר הכא בתוך ביתו לאו דוקא אלא דאידי דתנא רישא בתוך ביתו תנא ליה סיפא הכי אי נמי אורחא דמילתא נקט שאין דרכן של בני אדם לצאת באנפיליא בשווקים וברחובות עד שיטנף את כליו או שאין דרכן לצאת ביום הכפורים ורבה דכריך סודרא ונפיק הלוך תלמיד חכם מועט הוא ולצורך מצוה וכן שצריך לילך בהדור כמה שאיפשר לו ותוספתא דקתני אפילו באנפיליא של בגד שבוש הוא ואנפיליא סתם קאמר ופירושה בשל עור ואף בתלמוד המערב אמרו יוצאין באנפיליא של בגד ומדקאמר יוצאין ולא קאמר מטיילין אלמא אף ברשות הרבים כן וכמו שכתבנוה במקומה באחרון של יומא ובששי של שבת:

ספר יראים סימן תכ [דפוס ישן - קיח]

הליכת יחף בלא סנדל נקרא עינוי [ע"ו א'] דכתיב בדוד בברחו מפני אבשלום וראש לו חפוי והוא הולך יחף וכל מעשה שעשה שם דוד נקרא עינוי דכתיב כי התענית בכל אשר התענה אבי ומנלן דיחף הוא בלא מנעל וסנדל דכתיב מנעי רגלך מיחף וגרונוך מצמאה וכל מידי שאין דרך להלך בו מותר שאינו יוצא מכלל יחף דא"ר יצחק בר נחמני [ע"ח ב'] אני ראיתי את ר' יהושע בן לוי שיצא בסנדל של שעם ביום הכפורים רב יהודה נפיק ברהיטני אב"י בהוצי רב בדיקולי רבה בר רב הונא הוה כריך סודרא אכרעיה ונפיק.

טור אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תריג

כתב בעל העיטור איכא מ"ד שאין מברכין ב"ה נטילת ידים ושעשה לי כל צרכי כיון שאסור בנעילת הסנדל ובנטילת ידים ומסתברא כיון דבידו וברשותו הוא לנעול משום סכנת עקרב יכול לברך כמו בשאר ימים:

ב"ח אורח חיים סימן תריד

ג ומ"ש וכן מותר לילך באנפילאות של בגד לא שנא בבית לא שנא ברשות הרבים. כן כתב הרא"ש ודלא כיש רוצים לדקדק מפרק מצות חליצה ולפרש דדוקא בבית שרי והטעם שלהם דדוקא של שעם וגמי וכיוצא שאין דומין למנעל בצורתן ולא אתי למיטעי לנעול מנעל גמור יוצאין בו אפילו ברשות הרבים אבל במנעל גמור אף על פי שהוא של בגד אסור לצאת דאתי למיחלף במנעל של עור וכן מבואר בתוספתא (יומא פ"ד ה"א) דאוסר באנפיליא של בגד ולדעתם התוספתא איירי ביוצא לרשות הרבים אבל הרא"ש כתב דלא מסתבר לחלק בין בית לרשות הרבים ועוד דבירושלמי תני יוצאין משמע אפילו ברשות הרבים וכן כתב הר"ן ולדעתם היא תוספתא משבשתא היא ובסמ"ק (סי' רכא) וסמ"ג (לאוין סח) משמע נמי דאין לחלק בין בית לרשות הרבים אלא שתופסים עיקר דהתוספתא חולקת ואוסרת אנפילאות של בגד אף בבית ומשום הכי הביאו שניהם הירושלמי שמתיר והתוספתא שאוסרת ונראה מדעתם להחמיר וכן הוא העיקר לפע"ד וכן ראיתי מרבתי שהלכו יחף לגמרי גם מדברי בעל הלכות גדולות מבואר דאפילו כריכה לא שרי לכתחלה אלא לצורך מצוה או מפונק או סכנת עקרב הא לאו הכי כי אם לרווחא דמילתא אסור כמו שאבאר דעתו בסמוך בס"ד וכן כתב בנמוקי יוסף בפרק מצות חליצה (לג א ד"ה גרסי' בגמ') וזה לשונו הילכך מי שיש לו שום מיחוש בגופו יכול לנעול בתי שוקיים וכיוצא בו של בגד וכו' אלמא דבלא מיחוש אסור ודלא כמו שנהגין העולם להקל בזה:

שו"ע אורח חיים תריד, ב

אסור לנעול סנדל או מנעל של עור, אפילו קב הקיטע וכיוצא בו, אפילו של עץ ומחופה עור, אסור; אבל של גמי או של קש, או של בגד או של שאר מינים, מותר אפילו לצאת בהם לרשות הרבים.

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תריד סעיף ב

(ה) אבל של גמי וכו' - דכל שאינו של עור אינו נקרא מנעל אלא מלבוש ויש מאחרונים שמחמירין בשל עץ אפילו אינו מחופה עור וכן יש מחמירין שלא לצאת במנעל העשוי מלבדים (שקורין וואליק) ועשוי כמנעל שלנו

והוא מגין על רגל ואינו מרגיש כלל שהוא יחף ולא בכלל עיניו הוא ולפ"ז ה"ה (קאלאשין) של גומא יש להחמיר. והנה אף שאין למחות ביד המקילין אחרי שהשו"ע ורוב אחרונים מקילין בזה מ"מ מי שאפשר לו נכון להחמיר בזה ולילך באנפלאות של בגד כנהוג אכן אם צריך לצאת החוצה נכון יותר שילבש אלו הלבדים או הקאלאשין ולא מנעלים של עור שיש בהם איסור מדינא משא"כ אלו שהם רק משום חומרא:

תפילה זכה

על ידי ענוי מנעילת הסנדל תכפר לנו מה שחטאנו בגלים ממחרות לרוץ לרעה.

משנה ברכות ט', ה

לא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו

רש"י מסכת יבמות דף קב עמוד ב

ואין צריך לומר מנעל וסנדל - דבלאו חשד נמי אסור דכתיב (ישעיהו א) מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי ומדקתני אין צריך לומר כו' מכלל דאנפיליא לאו בכלל מנעל.

חידושי הרמב"ן מסכת יבמות דף קב עמוד ב

לפי שאין נכנסין במנעל וסנדל לעזרה. פרש"י ז"ל דכתיב מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, ולא דאיק דקרא בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום כתיב ואפילו בלא מנעל וסנדל קאמר, ובמס' ברכות בפ' הרואה (ס"ב ב) מפיק לי' מדכתיב של נעלך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא.